

KEPECİOĞLU, Kâmil

rak tasniften yana olmuş, sekiz ay gibi kısa bir zamanda 18.000 defteri tasnif etmiştir. Bu usulün tasnif çalışmalarında zaman kazandıracağı ve 90 milyonu aşkın evrakın daha çabuk bitirilebileceği kanaatindeydi. Onun ifade ettiğine göre bu sırada vilâyet mektupçuluğunun altındaki evrak sular içindeydi ve Cevad Paşa Kütüphanesi'nin (Arkeoloji Kütüphanesi) alt katındaki evrakın da alt kısımları çürümüşü. Ali Emîrî Efendi, İbnülemin Mahmud Kemal ve Muallim Cevdet'in ardından Kâmil Bey dördüncü büyük tasnifçi olarak anılmıştır. Kâmil Kepecioğlu'nun son yılları Deniz Müzesi ve Arşivi'ndeki çalışmalarla geçti. 5 Ekim 1952'de İstanbul'da vefat etti ve Karacaahmet Mezarlığı'na defnedildi.

Eserleri. 1. *Bursa Hanları* (Bursa 1935). 2. *Bursa Hamamları* (Bursa 1935). 3. *Tarih Lügâtı* (İstanbul 1952). Cumhuriyet devrinde sahasında dikkate değer eserlerden biridir. Server İskit'in *Yeni Tarih Mecmuası* tarafından formalar halinde ek olarak verilen eserin nüshası bundan dolayı nâdir bulunmaktadır. Sözlüğün birçok maddesi Mithat Sertoğlu tarafından nakledilmiştir (*Resimli Osmanlı Tarihi Ansiklopedisi*, İstanbul 1958). Notları İstanbul Üniversitesi Tıp Tarihi Enstitüsü'ne bağışlanmıştır. 4. *Bursa Kütüğü*. Kâmil Kepecioğlu'nun en önemli çalışması olan bu hacimli eserin bir kısmı *Ulu dağ*'da tefrika edilmişse de henüz basılmamıştır. Aslı Bursa İnebey Kütüphanesi'ndedir. 5. *Dört Asır Evvelki Fermanlar*. Arşivden uzaklaştırıldıktan sonra hazırladığı bu eseri Türk Tarih Kurumu tarafından satın alınmışsa da henüz neşretilmemiştir.

Kepecioğlu'nun çeşitli dergilerde yayımlanan makalelerinden bir kısmı şunlardır: "Türklerde Spor" (*Ulu dağ*, sy. 2-11 [1935-1937]); "Bursa'nın Eski Devirlerine Ait Kayıt Defterleri" (*a.g.e.*, sy. 7 [1936]); "Türkiye'de Merinos Koyunları" (*a.g.e.*, sy. 16 [1938]); "İnegöllü İshak Paşa" (*a.g.e.*, sy. 45-46 [1942]); "Timurtaş Paşalar" (*a.g.e.*, sy. 51-52 [1942]); "Okçu Baba" (*a.g.e.*, sy. 55 [1943]); "Fatih'in Hayatından Yapraklar ve Bursa" (*a.g.e.*, sy. 64-67 [1944]); "Bursa Şeriyeye Mahkeme Sicillerinden ve Muhtelif Arşiv Kayıtlarından Toplanan Tarihi Bilgiler ve Vesikalar" (*VD*, II [1940]); "Yunus Emre Nerede Yatıyor" (*Bursa Nilüfer*, sy. 4 [1945]).

BİBLİYOGRAFYA :

BA, Dosya nr. 123; Kara Kuvvetleri Arşivi, Dosya nr. 317-111; Emekli Sandığı Arşivi, Dosya nr. 101378; *TTK-Yıllık Çalışma Raporla-*

rı (1943), s. 153; *Cumhuriyet*, nr. 10122, İstanbul 8 Ekim 1952, s. 3; Şenay Sezen Okay – M. Vedat Okay, *Büyük Taarruzda Batı Cephesi ve Şehitleri*, İstanbul 1983, tür.yer.; İsmet Görgülü, *On Yıllık Harbin Kadrosu*, Ankara 1993, tür.yer.; Ahmed Güner Sayar, *A. Süheyl Ünver*, İstanbul 1994, s. 318; *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Katalogları Rehberi*, İstanbul 1995 (Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü), s. 172-176; Nurettin Güz, *Tek Parti İdeolojisinin Yayın Organları Halkevleri Dergisi*, Ankara 1995, s. 65-67; Mustafa Kara, "Bursa Kültürü, Bursa Kütüğü ve Kâmil Kepecioğlu", *Bir Malsaldı Bursa* (haz. Engin Yenal), İstanbul 1996, s. 397-399; Mustafa Tayla, *Bursa Basını (1868-1983)*, Bursa 1997, s. 104-107; Mahmut H. Şakiroğlu, "Bursa Bibliyografyası", *TK*, sy. 162 (1976), s. 45-57.



ALİ BİRİNCİ

KERÂBİSİ (الكرابيسي)

Ebû Ali el-Hüseyn b. Ali
b. Yezid el-Kerâbîsî el-Bağdâdî
(ö. 248/862)

Şâfiî fakihî, hadis ve kelâm âlimi.

Kalın pamuklu kumaş ticaretiyle uğraştığı için Kerâbîsî nisbesiyle tanınmıştır. Hanefî fıkhi tahsil ederek nazârî hukuk ve cedel alanında uzmanlaşan Kerâbîsî, Bağdat'a gelen İmam Şâfiî'nin ders halkasına katılarak onun mezhebini benimsedi. Şâfiî, Za'ferânî'nin kendisinden rivayet ettiği kitapları Kerâbîsî'nin de rivayet etmesine icâzet verdi. Uzun süre yanından ayrılmadığı Şâfiî'nin Irak dönemine ait kadim görüşlerinin en önemli râvisidir. Şâfiî, Iraklı talebelerinin en gözdesi olan Kerâbîsî'nin hıfzını ve ilmini övmüş, mezhebini öğretenlere ona itibar etmelerini tavsiye etmiştir. Kerâbîsî ayrıca Ahmed b. Hanbel, Ma'n b. İsâ, Yezid b. Hârûn, İshak b. Yûsuf el-Ezrak, Ahmed b. Hasan el-Kerhî, Ya'lâ b. Ubeyd et-Tenâfisî ve Muhammed b. Ubeyd et-Tenâfisî gibi şahsiyetlerden rivayette bulundu. Aralarında Ubeyd b. Muhammed b. Halef el-Bezzâr ve Muhammed b. Ali b. Medîni'nin de yer aldığı âlimler kendisinden hadis dinledi. Ebû Bekir eş-Şâsî onun güvenilir bir râvi olduğunu söyler (Ebû Âsım el-Abbâdî, s. 24). Kerâbîsî'nin ölüm tarihi için 245 (859) ve 248 (862) yılları verilmekteyse de ikincisinin daha isabetli olduğu kabul edilmiştir. İbn Abdülber ve İbn Hacer el-Askalânî'nin kaydettiği 256 (870) yılı bir yanlışlık eseri olmalıdır.

İbn Hibbân *es-Şikât* adlı kitabında Kerâbîsî'nin biyografisine yer verir ve önce-leri muteber bir muhaddisken daha sonra

gözden düştüğünü bildirir. Hatîb el-Bağdâdî de onun halku'l-Kur'an meselesi dolayısıyla Ahmed b. Hanbel ve taraftarlarınınca dışlandığını kaydeder. Rivayete göre Kerâbîsî Allah'ın indirdiği lafzın mahlûk olmadığını, ancak kulların Kur'an'ı telaffuz edişinin yaratılmışlığını inkâr edenin küfre düşeceğini savunuyordu. Bizzat telaffuz fiilinin mi yoksa telaffuz edilen Kur'an'ın mı mahlûkiyetini kastettiği hususu açıklığa kavuşturulmamıştır (*DîA*, XV, 372). Ahmed b. Hanbel onun savunduğu görüşün Cehmiyye'ninkinden farklı olmadığını söylemiştir (Hatîb, VIII, 64-66). Kerâbîsî, nasları esas almakla birlikte itikadî meseleleri akıl ilkeleriyle teyit etmeyi gerekli bulan ilk dönem Ehl-i sünnet kelâm âlimlerinden biri olarak kabul edilir. İbnü'n-Nedîm, Küllâbiyye'nin ricâli arasında saydığı Kerâbîsî'nin kader meselesinde Cebriyye'ye meylettiğini söylerse de bu iddia diğer kaynaklarca doğrulanmamıştır.

Kerâbîsî, devlet başkanlığı konusunda müslümanların en faziletlisi dururken başkasına biat etmenin câiz olmayacağını, bununla birlikte Hz. Ali ile Talha b. Ubeydullah, Zübeyr b. Avvâm, Âişe ve Muâviye b. Ebû Süfyân arasında ortaya çıkan anlaşmazlıkların farklı itihadlara dayandığını, bu sebeple de suçlanmalarını gerektirdiğini söylemektedir. Onun, tek kişinin şahitliğini yeterli gören kimsenin nassa aykırı davrandığı için tövbe etmesinin lüzumu yönündeki itihadı da ilginçtir (diğer bazı görüşleri için bk. Sübkî, II, 125-126).

Kerâbîsî'nin hacmi yaklaşık 200 cüzü bulan çeşitli eserler kaleme aldığı belirtilmişse de bunlar günümüze ulaşmamıştır. Adları bilinen bazı eserleri şunlardır: *Edebü'l-kağâ*' (hadis, muhtelif nakiller ve fikhî ihtilâflar açısından zengin bir içeriğe sahiptir; Mâverdi'nin Kerâbîsî'den yaptığı iktibaslar [*Edebü'l-kağî*, II, 327, 378] bu kitaptan alınmış olmalıdır); *Kitâb fi'l-mağâlât* (kelâma dair olup özellikle Hâricîler hakkında zengin bilgiler ihtiva eden kitabın bazı pasajları ilhâdla ilgili eserlerde yer almaktadır); *Esmâ'ü'l-müdellesin* (hadis ricâli tenkidî alanında öncü eserlerden kabul edilmiştir); *Kitâb fi's-şehâdât*; *Kitâbü'l-İmâme*.

BİBLİYOGRAFYA :

Eş 'arî, *Makâlât* (Ritter), s. 95, 457, 602; İbn Hibbân, *es-Şikât*, VIII, 189; İbn Adî, *el-Kâmil*, II, 775-777; İbnü'n-Nedîm, *el-Fihrist* (Tecdüdü), s. 230-231; Mâverdi, *Edebü'l-kağî* (nşr. Muhyî Hilâl Serhân), Bağdad 1391/1971, II, 327, 378; Ebû Âsım el-Abbâdî, *Tabakâtü'l-fukahâ'ti's-Şa-*

fi'yye (nşr. G. Vitestam), Leiden 1964, s. 23-24; Hatib, *Târîhu Bağdâd*, VIII, 64-67; İbn Abdülber, *el-İntikâ*, Kahire 1350, s. 165-166; Şîrâzî, *Tabakâtü'l-fukahâ*, s. 102; Ebü'l-Ferec İbnü'l-Cevzî, *ed-Du'afâ* (nşr. Ebü'l-Fidâ Abdullah el-Kâdî), Beyrut 1406/1986, I, 216; Nevevî, *Tehzîb*, I/2, s. 284; İbn Hallikân, *Vefeyât*, II, 132-133; Zehabi, *Târîhu'l-İslâm: sene 241-250*, s. 241-243; a.mlf., *Divânü'd-du'afâ ve'l-metrûkin*, Beyrut 1408/1988, I, 203; İbn Fazlullah el-Ömerî, *Mesâlik*, VI, 141; Safedî, *el-Vâfi*, XII, 430-431; Sübkî, *Tabakât*, II, 117-126; İsnævî, *Tabakâtü's-Şâfi'yye*, I, 29-30; Ebü'l-Fidâ İbn Kesir, *Tabakâtü'l-fukahâ'i's-Şâfi'yyin* (nşr. Ahmed Ömer Hâşim – M. Zeynühum M. Azb), Kahire 1413/1993, I, 132-134; İbn Kâdî Şühbe, *Tabakâtü's-Şâfi'yye*, I, 63-64; İbn Hacer, *Lisânü'l-Mizân*, II, 303-305; Sezgin, *GAS*, I, 599-600.



AHMET NEDİM SERİNSU

KERAHET

(bk. MEKRUH).

KERÂMET

(الكرامة)

Velilerden zuhur eden olağan üstü hal.

Sözlükte “iyi, ahlâklı ve cömert olmak” anlamına gelen **kerâmet**, **kerem** gibi masdar olup “iyilik, cömertlik” mânasında isim şeklinde de kullanılır. Terim olarak “Allah’ın sâlih, takvâ sahibi, velî kullarından zuhur eden olağan üstü hal” diye tanımlanır. “Bir yetkiye dayanarak iş yapmak” anlamındaki **tasarruf** kelimesi de tasavvufta kerâmetle eş anlamda kullanılmıştır.

Kerâmet, tıpkı mucize gibi tabiat kanunlarıyla açıklanamayan olağan üstü ve sıra dışı bir olay olup mahiyeti itibariyle mucizeden farklı değildir; aralarındaki fark meydana geliş şekliyle ilgilidir. Mucize peygamberlerden, kerâmet tam olarak ona bağlı olan velîlerden zuhur eder. Ancak peygamber peygamberliğini iddia eder ve bunu ispat için mucize gösterir. Gösterdiği mucize ile inanmayanlara meydan okur. Peygamberi örnek alan velî ise velîlik iddiasında bulunmadığı gibi kimsese meydan da okumaz. Birinde mucizenin izharı, diğerinde kerâmetin zuhuru söz konusudur. Mucize gibi kerâmetin de yaratıcısı ve hakiki sahibi Allah’tır.

Sûfiler kerâmeti Allah Teâlâ’nın velî kulluna bir ikramı ve lutfu olarak kabul etmişler, Allah’ın kendisine itaat eden ve O’na yaklaşılmaya çalışan velîlere bunu ihsan edeceğini söylemişlerdir. İlâhî bir lu-

tuf olmakla beraber kerâmete mazhar olan bir velî kendisinden böyle bir hal zuhur ettiği için bu halin bir mekr, istidrâc ve ibtilâ olmasından korkar. Bu ihtimali dikkate alan velî kerâmetle denenmek istendiğini düşünerek endişe eder. Bir yandan Allah’ın lutfuna nâil olduğu için O’na şükreder, daha çok bağlanır, öte yandan da bunun sorumluluğundan ve getireceği sonuçlardan kaygılanır. Bundan dolayı kendisinden zuhur eden hali ifşa etmez ve bu hal sebebiyle insanların gösterdiği teveccühün nefisini şımartabileceğini hesaba kadar.

Kaynaklarda kerâmetin birçok türünden bahsedilmiştir. Meselâ Sübkî yirmi beş çeşit kerâmet sayar (*Tabakât*, II, 316, Münâvî, I, 9). Bununla birlikte kerâmetler keşif ve ilhamla ilgili olanlar (bk. FIRÂSET; GAYB; İLHAM; KEŞF), insanın gücünü aşan birtakım şeylerin yapılması (az zamanda uzun mesafe almak [tayy-i mekân], havada uçmak, besin maddelerini bereketlendirmek, darda kalan birinin yardımına yetişmek, hastaları şifaya kavuşturmak vb.), meleklerin görülmesi veya seslerinin işitilmesi şeklinde üç gruba ayrılabilir.

Hârikulâde haller mümin-kâfir, dindar-günahkâr herkeste görülebilir. Kâfir ve günahkârlarda zuhur eden bu hallere mekr, ihanet ve istidrâc gibi isimler verilir (Fahreddin er-Râzî, *Tefsîrû'l-kebir*, V, 691). İnançsız ve fâsik kişilerde böyle olağan dışı hallerin görülmesi onların buna bakıp büyükmeleri, şırmaları, azgınlıklarını arttırmaları, sonuçta daha büyük ve daha şiddetli bir azaba mâruz kalmalarıyla izah edilir. Diğer olağan üstü haller de üçe ayrılır. Peygamberde tebliğ görevine başlamadan önce görülen hârikulâde hallere irhâs, tebliğe başladıktan sonra görülenlere mucize, dinine bağlı, ahlâklı ve iyi hal sahibi müminlerde görülen hârikulâde hallere kerâmet, sıradan müminlerde görülen bu tür hallere maûnet (ilâhî yardım) denir. Hangi inançta ve dinde olursa olsun bazı insanlarda tabiat kanunlarıyla açıklanması mümkün olmayan olağan üstü hallerin istisnâ olarak görüleceği, ancak bunların sürekli ve düzenli olmadığı kabul edilir. Nitekim dinlerin hepsinde din adamları veya inananlarda zuhur ettiğine inanılan hârikulâde olaylar söz konusudur. İlkel kabile dinlerinde büyücü, kabile doktoru veya şamanın vecd halinde kutsal varlıkla bir tür temas sağlamak suretiyle kötü ruhları kovduğuna, hastaları iyileştirdiğine inanılmaktadır.

Yahudilik’te, din adamları ve mistiklerin yanında sıradan müminlerde bile Tanrı’ya ibadet ve dua etmek suretiyle hastaları iyileştirmek ve bazı taleplerinin yerine gelmesini sağlamak gibi hârikulâde olayların zuhur ettiğine, ancak bunun Tanrı’nın iradesi ve gücü sayesinde gerçekleştiğine inanılmaktadır. Ahd-i Cedid’de havâilerin tebliğ faaliyetleri sırasında insanları kötü ruhların tesirinden kurtarmak (Resullerin İşleri, 16/18, 19/13-17), hastaları iyileştirmek (Resullerin İşleri, 2/43, 5/12) vb. olaylar gerçekleştirdikleri belirtilmektedir. Havâilerden Petrus’un topal bir adamı iyileştirdiği (Resullerin İşleri, 3/1-10), hatta onun gölgesinin dahi iyileştirici bir güce sahip olduğuna inanıldığı kaydedilmektedir (Resullerin İşleri, 5/15). Ancak bütün bu hallerin Hz. İsa’nın yardımıyla ve onun adına gerçekleştirildiğine inanılmaktadır (Resullerin İşleri, 3/6). Hıristiyanlık tarihinde havâilerin ardından II ve III. yüzyıllarda şehidler gibi karizmatik şahsiyetlerden, daha sonraki asırlarda bazı piskopos ve azizlerden hârikulâde hallerin zuhur ettiği belirtilmektedir.

Kelâm ve akaid âlimleri kerâmet meselesini mucize gibi itikadî bir konu şeklinde değerlendirmişler, mutasavvıflar ise yaşadıkları mânevî hayatla ilgili ilâhî bir lutuf olarak eserlerine almakla birlikte bunun imkân ve vukuunu akfî delillerle ispat konusunu üzerinde fazla durmamışlardır. Bunun sebebi, mucizeyi ispata yaran delillerin kerâmeti de ispatladığına inanılmasıdır (bu konudaki bazı deliller için bk. a.g.e., V, 694).

Mucize gibi kerâmet de hârikulâde halleri ifade eden bir terim olarak Kur’an’da ve hadislerde geçmez. İlk zamanlarda genellikle “âyet” terimiyle ifade edilen (meselâ bk. el-Eş’arî, *el-İbâne*, s. 63) bu tür olaylar için II. (VIII.) yüzyıldan itibaren kerâmet kelimesi kullanılmaya başlanmıştır. Kerâmet teriminin sonraki dönemlerde ortaya çıkması bu hallerin Kur’an ve hadislerde bulunmadığı anlamına gelmez. Kur’an’da adı belirtilmeyen bir zâtın Sebe melikesinin tahtını bir anda Hz. Süleyman’ın yanına getirmesi (en-Neml 27/38; Fahreddin er-Râzî, *Tefsîrû'l-kebir*, XXIV, 197; bk. *DİA*, III, 455), Meryem’e Allah katından ırzık gelmesi (Âl-i İmrân 3/37; Meryem 19/25), Ashâb-ı Kehf’in köpekleriyle birlikte bir mağarada uzun süre uyuyup kalmaları (el-Kehf 18/16-26), Hz. Mûsâ’nın annesine bebeğinin geri verilmesi (el-Kasas 28/7-13), ayrıca Hızır ve